



ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՌԵԺԶ. 1867 — ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ. — ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Մարկոս Աշրեղիոս կայսեր առ Աթենացիս և առ Սպարտացիս
գրած բուշորը.

Առ ծերակոյտն և առ իմաստնոց
ժողովն Աթենացւոց և Սպարտացւոց
ողջոյն, և քաղաքական իրաց խաղա-
ղութիւն: Կը վկայեն զիք որ վերջի
պատերազմին մէջ տեսնելով ձեր յաղ-
թուիլը, մեր տրտմութիւնը քիչ չեղաւ.
քան թէ յաղթեալուս համար ունեցած
մեր ուրախութիւնը: Վասն զի պատե-
րազմին վնասները անանկ մեծ են որ-
որչափ ալ յաղթուողին կորուստը ըս-
տոյգ ըլլայ, յաղթողին օգուտն ալ երկ-
բայելի է: Կը բաղձայինք որ ինչ որ հի-
մայ կը խնդրէք՝ առաջ խնդրած ըլլա-
յիք. բայց մեր ու ձեր դժբախտութիւ-
նը ասանկ բերաւ որ դուք վնասուիք,
մենք ալ օգուտ մը չունենանք: Ինչ որ
դիք տրամադրեր են, անիկայ մարդ-
կանց ոչ խեղճ կրնայ փոխել, և ոչ կա-
րողութիւնը արգելել:

Կ'ուզէք որ իրեք տարի դադրի պա-

տերազմը, ու ան միջոցին խօսինք խա-
ղաղութիւն ընելու: Աս ձեր խնդիրքին
կը պատասխանենք, որ մենք մեր ի-
մաստուններէն սորված ենք՝ պայմա-
նով խաղաղութիւն չընդունիլ. վասն
զի աւելի վնասակար է կեղծ խաղա-
ղութիւնը քան զյայտնի պատերազմը:
Եւքսինիոս փիլիսոփայն, ձեր դեսպա-
նը, անանկ իմաստութեամբ ու ճարտա-
սանութեամբ խօսեցաւ մեր ծերակու-
տին, որ իրեն չէ ըսելը՝ անիրաւ բան
կ'երենայ. վասն զի աւելի փառք է մե-
զի խաղաղութիւն ընել անոնց հետ որ
խօսքով կը խնդրեն, քան թէ նիզակով
խնդրողներուն: Ուրեմն Աթենացւոց ու
Սպարտացւոց ծերակոյտն ու իմաստ-
նոց ժողովը պատճառ եղած կ'ըլլայ, որ
մենք իրենց մշտնջենաւոր խաղաղու-
թիւն շնորհենք, ու պատերազմը դադրի
բոլորովին. ամեն աշխարհք ալ իմանայ՝

որ Աթէնք խեղացի փիլիսոփաներու խորհրդով կը կառավարուի, քան թէ յանդուգն զօրավարներու:

Գիտէք որ պատերազմին պատճառը ուրիշ բան չէր, բայց Մելինայ գետին քովի եղած քաղքերներուն տէրութիւնը: Հիմայ աս թղթովս կ'իմացընենք ձեզի, երդում ընելով անմահ դից, որ կը թողուր ձեզի ինչ իրաւունք որ ունինք ան քաղքերներուն վրայ՝ թէ որ դուք ալ թողուք որ Եւքսինիոս ձեր դեռ պանը մեր քովը մնայ: Գիտենք որ ծանր է աս պայմանը, որովհետեւ երջանիկ Աթէնքը աւելի մեծ կը սեպէ փիլիսոփայ մը իր ուսումնարանէն պակսեցընել՝ քան թէ բոլոր գաւառի մը տէրութիւն կորսնցընել: Թեթեւութիւն չերևնայ ձեզի մեր ըրածը, ո՛վ Սպարտացիք, որ այնչափ քաղքերներու տէրութիւնը Եւքսինիոսին հետ կ'ուզենք փոխել, ու իր խորհրդովը կառավարուիլ: Վասն զի ինքը մեզի աղէկ ապրիլ պիտոր սորվեցընէ, իսկ ատ քաղքերները մեզի պատճառ են չարաչար մեռնելու: Ասչափ ատենուան թշնամութիւննիս ձգելով, կ'ըլլանք հիմայ ձեզի ճշմարիտ բարեկամ, ու կ'ուզենք որ չէ միայն պատերազմը դադրի, այլ և մշտնջենաւոր խաղաղութիւն ըլլայ: Բայց աս խաղաղութիւնը պահելու համար՝ ձեզի խորհուրդ մը կու տանք, ո՛վ Սպարտացիք. շատ աւելի աղէկ է առողջութիւնը պահելու համար դեղ տալը, քան թէ հիւանդութիւնը առողջացընելու: Տալու խորհուրդնիս աս է, որ ինչպէս տղաքնիդ զինուորութեան կը կրթէք, ասկէց ետեւ ուսման ալ կրթէք զիրենք: Վասն զի զէնքով պատերազմ կ'ըլլուի, բայց իմաստութեամբ խաղաղութիւն: Մի կարծէք որ առանց պատճառի աս խորհուրդը կու տանք ձեզի. վասն զի երբոր իմաստուն մարդիկ չունենաք խորհրդական, տգիտութեամբ մեծցած մարդիկը՝ մոլութիւններու ետեւէ ըլլալով, պատերազմ կը հանեն իրար սպաննելու: Մի կարծէք որ մենք շատախօս մարդկանց բարեկամ ենք. գիտենք որ ձեր հայրը Սոկ-

րատ սահմանեց որ իր վարժարանին մէջ աշակերտներուն առջի սորվելու բանը՝ երկու տարի չիխօսիլ ըլլայ. վասն զի անկարելի է աղէկ խօսիլ՝ առանց լռել գիտնալու:

Մեզի աղէկ կ'երևնայ որ Եւքսինիոս փիլիսոփայն մեր խորհրդարանին մէջ մնայ. վասն զի անոր մեզի ըրած օգուտը՝ ձեզի ալ օգտակար կ'ըլլայ: Աթենացւոց հին օրէնքն է որ չեն կրնար պատերազմի մը ձեռք զարնել թէ որ փիլիսոփաներնին չորոշեն որ արդար է ան պատերազմը: Ալ ուրիշ ըսելու բան չիմնար մեզի, բայց խնդրել մեր ու ձեր աստուածներէն՝ որ զմեզ ալ զձեզ ալ պահպանեն, ու աս խաղաղութեանը յարատեւութիւն տան. վասն զի յարատեւ չիկրնար ըլլալ խաղաղութիւն մը, որ դից կամօքը չէ հաստատուած:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Ի ՆԱԲՈԼԻ

Առաջակաց պատմութիւն մը.

Ա

Ո՛վ երջանիկ ժամանակք, երբ որ քանի մը վայելուչ և սահուն ոճով գրուած էջեր կը բանային երկբացիկ դռներով Յիշատակի տաճարը. ան ատեն մարդս չէր կորսնցընէր իրեն աշխատութիւնը. գրուածքը իր արժէքէն կը չափուէր և չէ թէ ծանրութենէն

Աստուած... Էտ մեզ զանդորբը զայս կենցաղ:

Բայց այն աստուածը որ այնպիսի քաղցր կեանք մը կու տար բանաստեղծից և իրենց կը շնորհէր ոսկեդիմիկ չափաւորութիւնը (aurea mediocritas) Օգոստոս կը կոչուէր, կեսարու եղբոր որդին... Իսկ այն բանաստեղծները՝ Որատիոս, Վիրգիլ, Տիբուլ:... Այսօրուան օրս բաց 'ի մէկ քանի բացառութենէ քերթողները ծերակոտին կամ ճեմարանին դրանք առջև կը կե-